

Iskaj vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniki in upravniki prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

1946-YEAR XXXVIII

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23. ILL., TOREK, 9. JULIJA (JULY 9), 1946

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 132

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Rusija obsodila tajna pogajanja o Nemčiji

Francija predlagala
skupno okupacijo
dveh provinc

KARDELJ KRITIZI- RA ODLOČITEV

Pariz, 8. jul.—Ruska časniška
entura Tass je obsodila tajna
pogajanja med Ameriko, Veliko
Britanijo in Francijo o bodočnem
Nemčiji. V poročilu iz Pa-
riža pravi, da se pogajanja vrše
v strogi tajnosti in da ponašajo
ne samo na ekonomsko, temveč
tudi na druga vprašanja.
Zunanji ministri štirih vele-
moč so se zedinili glede pro-
blema na mirovni konferenci,
se bo pričela 29. julija v Pa-
rižu. Iz tega razloga Francija
ni naslovila povabil 21 zave-
zanim državam, ki so bile zavo-
jene v vojni proti osi. Nemci
am, naj pošljejo reprezentan-
ta na konferenco.

Rusija zahteva, da morajo zu-
nanji ministri določiti procedu-
ro za letela pa je na opozicijo s
Amerike in Velike Brita-
nje. Ta zadeva bo prišla na
red dne. Znano je, da ni
predstavniki zapadnih dr-
žav sprejeli zaključek glede bo-
jstvenosti Nemčije na tajnih se-
dajih ne.
Ruski zunanji komisar Molotov
vztraja pri zahtevi, da mo-
dretretjinska večina odloča
v vseh vprašanjih in proble-
mah na mirovni konferenci. Ru-
sija zdaj zanaša le na glaslo-
vatega Bele Rusije, Ukra-
je, Poljske, Jugoslavije in Če-
lovačije. Molotov skuša pri-
ti na svojo stran Francijo,
reško in Abesinijo.

Enje prevladuje, da se bo
francoski premier in zu-
ni minister Georges Bidault
piti. On se zaveda, da
oski komunisti lahko str-
glavjo njegovo vladu. Če bo
otov uspel in potegnil na
stran delegate sedmih dr-
žav, ne bosta Amerika in Veli-
Britanija imeli dvetretjinske
ine na mirovni konferenci.

Ameriški državni tajnik Byr-
je ponovno predlagal skleni-
tveze med štirimi veleisila-
mi, ki naj bi jamčila razorožitev
nje za dobo 25 let po umi-
kacijskih čet. Bidault je
dialag skupno francosko-
reško okupacijo dveh nem-
provinc. To sta Baden in
Wtemberg. Bidault še ved-
vtraja pri zahtevi, da mora
ruska kotlina, kjer so bogata
mogovna polja, priti pod
ancijo.

Belgrad, 8. jul.—Edvard Kar-
l, podpredsednik jugoslov-
vlade, je kritiziral odločitev
znanjih ministrov, da pridejo
k, okolica in pas ozemlja pod
ministracijo varnostnega sve-
Združenih narodov. "Jugo-
slavsko ljudstvo ne more spre-
te odločitve," je dejal. "Ka-
na mirovni konferenci v
realizmu, ki se je vrnila po
ljučenju prve svetovne voj-
je, tudi odločitev v Parizu
acionalizira razdelitev Slove-
in Hrvatov med različne dr-
žave."

Odločitev je težak udarec in
nje pravic našega ljudstva,
puka Italiji kos ozemlja, na
zemem žive Slovenci. Mi od-
ajamo tako rešitev spornega
znanja po zapadnih zavezni-
ki, kar ni pravična."
izjavo je Kardelj podal po
vratu v Beograd iz Pariza.

dioprogrami
nakem jeziku

Washington, D. C., 8. jul.—
ni department je nazna-
da bodo oddajani radiopro-
v v ruskem jeziku prihod-
jo. Ti bodo vsebovali

Domače vesti

Obisk

Chicago.—Glavni urad SNPJ
so zadnje dni obiskali: Simon
Troyer iz Bellevilla, Ill., Thomas
Besenič iz Detroita, Andrew Tr-
stenjak iz Highland Parka,
Mich., v spremstvu Victorja
Greguricha iz Chicaga.

Išče brata

Terezija Jerman iz Ljubljane
želi izvedeti za svojega brata
Rudolfa Kodela, ki je živel ali
še živi v Hillsboru, Pa. Rojen
je bil v Radečah pri Zidanem
mostu, star 58 let. Zglasi se naj
sistri na naslov: Terezija Jer-
man, Središka ul. 6, pošta Moste,
Ljubljana, Slovenija, Jugosla-
via.

Is Clevelanda

Cleveland.—V četrtek je umrl
Louis Jerše, po domače Volk,
star 71 let, doma iz Trebče vasi
pri Žužemberku, Dolenjsko, v
Ameriki 46 let. Bil je član dru-
štva 5 SNPJ in SDZ ter živel
v pokoji. Zapušča ženo, dve po-
ročni hčeri in tri sinove.—V
bolnišnici je umrl Martin Žugel,
star 63 let, doma iz Krivoglavi-
ce, fara Podzemel, Dolenjsko, v
Ameriki 33 let. Vodil je groce-
rijo od 1917 in bil član SDZ.
Zapušča ženo, poročeno hčer,
dva sinova, v Minneapolisu,
Minn., pa sestro Mary Ribarič.
—V Collinwoodu je umrla Mary
Centa, rojena Perušek, stara 45
let, doma iz Sodražice, Dolenjs-
ko, v Ameriki 26 let. Bila je
članica SDZ, SZZ in TM. Za-
pušča moža Josepha, hčerko, dva
sinova in dva brata, Jerryja Pe-
ruška in Antona Arkota, v sta-
rem kraju pa mater, štiri sestre
in dva brata.—V Euclidu sta se
poročila William K. Gabrenja in
Rose Joan Lupo, v Clevelandu
pa Henry Smitko in Lillian Vid-
mar.

Bogata letina v nemških provincah

Ameriški častniki obiskali rusko cono

Berlin, 8. jul.—Pridelek žita,
krompirja in sladkorne pese v
nemških provincah, ki spadajo
v rusko okupacijsko cono, bo do-
segel stopnjo v predvojni dobi.
Zadostoval bo za nasičevanje
Nemcev in ruske okupacijske
sile.

To dejstvo so ugotovili ameri-
ški častniki, ki so obiskali po-
ljedelske pokrajine v ruski oku-
pacijski coni. Oni so imeli raz-
govore z gubernijema dveh
provinc—Saksonske in Thuring-
gije. Gubernija sta dr. Ehr-
hardt Huebner in dr. Rudolf
Paul.

Častniki so ugotovili, da so
vsa polja obdelana. Žitna polja
se raztezajo do industrijskih
mest. Huebner je dejal, da zem-
ljiške reforme, katere so odredi-
le sovjetske vojaške avtoritete,
niso zmanjšale pridelka.

Rusi so razdelili veleposestva
med delavce, ki so jih prej ob-
delovali za veleposelnike. Ti so
zdaj gospodarji, dočim so bili
prej tlačani.

Kitajski poslanik odletel v Ameriko

London, 8. jul.—Dr. Wellin-
ton Koo, ki je bil pet let kitajski
poslanik v Londonu, je odletel
v Ameriko. On je bil nedavno
imenovan za poslanika v Wash-
ingtonu. Za kitajskega poslani-
ka v Londonu je bil imenovan
dr. Ceng Tienhsi.

novice, godbo in različne infor-
macije. Programi bodo oddaja-
ni po kratkih valovih v Rusijo.

Organizacije se za- uzele za mornarje

Akcija za prepre- čenje deportacije

New York.—Čez sto organizaci-
cij se je izreklo za kooperacijo
z ameriškim odborom za zaščito
tujerodcev in podprlo kampa-
njo, da tuji mornarji, ki so slu-
žili v ameriški trgovski morna-
rici v vojnem času, dobe ameri-
ško državljanstvo ali legalni
status.

Organizacije so začele pritis-
kati na kongres za sprejetje za-
konskega načrta, da mornarji,
ki so služili v ameriški morna-
rici eno leto, dobe legalni sta-
tus, oni, ki so služili tri leta, pa
ameriško državljanstvo. Avtor
načrta je senator Claude Pep-
per, demokrat iz Floride.

Odbor je izjavil, da preti od-
slovitev 10,000 tujerodnim mor-
narjem v bližnji bodočnosti in
potem deportacija, če ne bo kon-
gres sprejel potrebne zakonoda-
je.

Med bratskimi organizacija-
mi, ki so se zavzele za mornar-
je in podprle kampanjo, so Slo-
venska narodna podpora jed-
nota, Hrvaška bratska zajedni-
ca, Mednarodna delavska brat-
ska organizacija, Delavski kro-
žek in več drugih.

Smrtna kazen za opera- torje črnih tržišč

New York, 8. jul.—Yves Far-
ge, ki je bil imenovan za živil-
skega ministra v francoski vla-
di, je dejal, da je on za smrtne
kazni za operatorje črnih tržišč.
On bo odletel iz New Yorka v
Pariz. Farge se je ude-
ležil preizkušnje atomske bom-
be, ki je bila vržena na bojne
ladje v lagunu Bikinskega oto-
ka na Pacifiku.

Japonski raketir obsojen v zapor

Tokio, 8. jul.—Zloglasni ja-
ponski raketir in milijonar Aki-
ra Ando je bil na obravnavi
pred ameriškim sodiščem obso-
jen na šest mesecev zapora in
plačitev 50,000 jenov. Obtožen
je bil, da ni izročil orožja ameri-
škim vojaškim avtoritetam.
Ando je potrdil velike vsote
denarja v zvezi z zabavanjem
ameriških častnikov v tokijskih
nočnih klubih.

SENATNI PREISKO- VALNI ODSEK OB- JAVIL POROČILO

Kongresnik May raz-
kril odnose s
kompanijami

ODDAJANJE VOJ- NIH KONTRAKTOV

Washington, D. C., 8. jul.—Po-
sebni senatni preiskovalni odsek
je objavil poročilo o rezultatu
tajnega zaslišanja kongresnika
Mayja, demokrata iz Kentuck-
ya, in načelnika odseka za voja-
ške zadeve. May je priznal, da
je upravljal finance Cumber-
land Lumber Co. in da je ta do-
bila ček za \$48,634 za les, kate-
rega ni nikdar dostavila.

May je bil povezan s tremi
kompanijami v Illinoisu, ki so
dobile vojne kontrakte v vsoti
\$78,094,101 in naredile profit
\$13,348,213. Te so Batavia Met-
al Products Co., Batavia Mfg.
Co. in Erie Basin Metal Pro-
ducts Co. Te tvorijo industrijski
imperij, kateremu načeluje
Henry in Murray Garsson.
Dokazano je bilo, da je May
podpisal čeke, katere je indus-
trijski imperij izročil Cumber-
land Lumber Co. v Prestenbur-
gu, Ky.

Priče, ki so nastopile pred se-
natnim preiskovalnim odsekom,
kateremu načeluje senator Mead,
demokrat iz New Yorka, so po-
vedale, da je May pritiskal na
vojni department za oddajo voj-
nih kontraktov omenjenim kom-
panijam. Mead je dejal, da bo
May pozvan k zaslišanju pod
prisego. Ko je prej nastopil pred
odsekom, ni bil zaprišen.

Pred odsek bosta pozvana vojni
tajnik Patterson in vojni pod-
tajnik Royall. Pričakuje se, da
bosta razkrila detajle transakcij
s kompanijami.

May je priznal, da ga je obis-
kal Henry Garsson v Washing-
tonu, zaeno pa je zanikal trdi-
tev, da je dobil denar od njega.
Njegova izjava je v konfliktu z
izpovedmi prič, ki so nastopile
pred senatnim preiskovalnim
odsekom.

Senator Mitchell, demokrat iz
Washingtona, je ponovil zahte-
vo, da mora biti May javno za-
slišan. Člani odseka bodo sku-
šali dobiti poročila o davčnih iz-

Škof okrcal sovražnike Rusije

Obsodba "svete voj- ne" proti komunizmu

Columbus, O., 8. jul.—Meto-
distični škof G. B. Oxnam je v
svojem govoru udaril po verskih
voditeljih, ki sovražijo Rusijo in
so za "sveto vojno" proti komu-
nizmu, dočim so za kooperacijo
s fašisti.

"Ako bi ti voditelji napadali
fašizem z isto gorečnostjo kot
napadajo komunizem, bi se lah-
ko sklicevali, da so proti vsem
oblikam totalitarizma," je rekel
Oxnam. "Ne morem razumeti,
zakaj so za sodelovanje s špan-
skimi in italijanskimi fašisti in
nemškimi nacisti, ko na drugi
strani pobijajo komunizem in so
za sveto vojno proti Rusiji."

Oxnam je govoril pred vojni-
mi veterani v dvorani državne
univerze v Columbusu. On je
tudi predsednik Federalnega
sveta Kristusovih cerkva v A-
meriki.

Nacijski sklad za poraz Roosevelta

Washington, D. C., 8. jul.—
O. J. Rogge, poomžni federalni
justični tajnik, ki se je pravkar
vrnil v Washington iz Nemčije,
je razkril, da so se voditelji na-
cijske stranke izrekli za zbira-
nje sklada za poraz Roosevelta
pri volitvah l. 1940. Načrt ni bil
izveden, ker so nastale poteško-
če. Rogge je dejal, da mu je
to dejstvo razkril bivši nemški
državni maršal Hermann Goer-
ring, ki se mora poleg drugih
vodilnih nacistov zagovarjati
pred zavezniškimi vojaškimi tri-
bunalom kot vojni zločinec.

Kongresna stranka odobrila britski načrt

Bombaj, Indija, 8. jul.—Kon-
gresna stranka je odobrila brit-
ski načrt, na čigar podlagi bo
Indija dobila neodvisnost, kljub
opoziciji s strani socialistov. Na-
črt so sestavili člani britske ka-
binetne misije. Odobritev so
priporočali Mohandas K. Gand-
hi in drugi voditelji stranke.

plačili lesne korporacije. Kon-
gresnik je dejal, da ta kompani-
ja sploh ni imela knjigovodstva,
zaeno pa je priznal, da je pri-
držal ček v vsoti \$4000.

Masne demonstracije v Rimu in Trstu

Amerika naj odpre vrata židom

Arabci kritizirajo predsednika Trumana

Jerusalem, Palestina, 8. jul.—
Člani eksekutivnega odbora A-
rabske lige so poslali pismo
predsedniku Trumanu s poži-
vom, naj stori korake, da bodo
židovski begunci dobili zavetje
v Ameriki, zaeno pa so obsodili
Trumanove izjave, v katerih je
izrazil simpatije do židov.

Truman je zadnji teden dejal,
da je Amerika pripravljena pre-
vzeti tehnično in finančno odgo-
vornost za preselitev 100,000 ži-
dovskih beguncev, ki so v Evro-
pi, v Palestino. Člani odbora
Arabske lige v pismu protestira-
jo proti Trumanovi izjavi.

"Odločno protestiramo proti
praznim in neodgovornim izja-
vam," je rečeno v pismu. "Pred-
sednika Trumana opozarjamo,
ako so njegove besede znak res-
ničnih simpatij do židov, naj to
dokaže z dejanji. Amerika naj
odpre vrata židovskim begun-
cem. Ona lahko sprejme milio-
n, ne samo 100,000 židov."

Napetost v Palestini se je ne-
koliko poglobila, toda britske čete
še vedno strahijo židovske trgo-
vine v Jeruzalemu, Tel Avivu in
drugih mestih.

London, 8. jul.—Deputacija
pod vodstvom treh laboritov in
članov parlamenta, je zahtevala
od premierja Attleeja, naj takoj
odredi osvoboditev članov ekse-
kutivnega odbora židovske a-
genture, ki so bili aretirani v
Palestini. Stori naj tudi kora-
ke, da bo 100,000 židovskih be-
guncev dobilo zavetje v Pale-
stini.

Židje so organizirali demon-
stracije in masni shod v Londo-
nu. Govorniki so zahtevali od
delavske vlade, naj revidira svo-
jo politiko v Palestini.

Večja oblast avstrijske vlade

Kancelar Figl se zahvalil zaveznikom

Dunaj, 8. jul.—Člani zavez-
niškega kontrolnega sveta so da-
li večjo oblast avstrijski vladi s
sklenitvijo dogovora, ki bo omogo-
čil ustanovitev normalnih di-
plomatičnih odnosov med Av-
strijo in državami v okviru
Združenih narodov. Zavezniški
svet tvorijo reprezentanti Rusi-
je, Amerike, Velike Britanije in
Francije.

Dogovor daje avstrijski vladi
oblast v vseh provincah. Meje
okupacijskih con so v bistvu od-
pravljene. Te so ovirale eko-
nomski razvoj in napredek de-
žele.
Avstrijska vlada bo morala še
nadalje upoštevati odredbe za-
vezniškega kontrolnega sveta.
Slednji si je pridržal pravico po-
trditve in zavrnjenja vsake po-
godbe, katero avstrijska vlada
sklene z drugimi državami.

Kontrola nad carino je bila
poverjena avstrijski vladi, toda
ta mora biti v skladu z odred-
bami, ki jih uveljavijo zavezni-
ške vojaške administracije. Kan-
celar Figl se je zahvalil članom
zavezniškega sveta in pozdravil
sklenjeni dogovor. Dejal je, da
bo ta omogočil vzpostavitev eko-
nomske enotnosti v Avstriji.

Italijani napadli britske in ameriške čete

FORMIRANJE NOVE VLADE

Rim, 8. jul.—Kričeca drhal
mladih Italijanov je demonstri-
rala proti zaveznikom zaradi za-
ključka zunanjih ministrov šti-
rih veleisil na konferenci v Pa-
rizu glede internacionalizacije
Trsta in okolice in ker sta bili
pokrajini Tenda in Briga podel-
jeni Franciji.

Italijani so napadli avtomobi-
le v Rimu in Trstu, na katerih
so bile britske in ameriške čete,
s kamenjem. Nekaj vojakov je
bilo ranjenih. Velike demonst-
racije so se vršile na Benetkem
trgu v Rimu. Demonstranti so
raztrgali zavezniške cestne napi-
se in podrl plot, za katerim so
bili vojaški avtomobili.

Protestne demonstracije so se
vršile tudi v Milanu, Modeni,
Padovi in drugih italijanskih
mestih.

Italijanski policaji so bili po-
zvani v akcijo. Razpršili so de-
monstrante, zbrane na trgih in
cestah. Storjeni so bili koraki
za odvrtitev izgrediv.

Alcide de Gasperi se je lotil
naloge formiranja nove italijan-
ske vlade. On je vodja stranke
krščanskih demokratov, ki je
dobila največ glasov pri voli-
tvah, ki so se vršile 2. junija.

Pričakuje se, da bo De Gasperi
obdržal pozicijo zunanjega
ministra. Pietro Nenni, vodja
socialistične stranke, in Palmiro
Togliatti, vodja komunistične
stranke, bosta postala podpred-
sednika vlade.

Trst, 8. jul.—Potni listi in do-
pusti za ameriške čete v tem
mestu so bili preključani in vsi
vojaki so bili instruirani, naj se
javijo pri poveljnikih v vojaških
barakah. Bojazen je, da se bo-
do protizavezniške demonstraci-
je ponovile.

Britska vojaška policija se je
založila s plinskimi bombami,
katere bo rabila, če se bodo de-
monstracije obnovile. Plinske
bombe je metala na italijanske
demonstrante, ki so se zbrali na
trgu Unita in metali kamenje na
britske in ameriške čete.

Britske čete so prevzele odgo-
vornost za vzdrževanje miru in
reda v Trstu in okolici. Enajst
oseb je bilo ranjenih v demon-
stracijah, ki so bile organizirane
v znak protesta proti zaključku
zunanjih ministrov glede inter-
nationalizacije Trsta. Demon-
stracije je organiziral italijanski
odbor za narodno osvoboditev.

Izgon Nemcev iz ruske cone

Ruska odredba ustvarila nov problem

Dunaj, 8. jul.—Ruske vojaške
avtoritete so odredile izgon 54-
000 ljudi, ki so bili rojeni v
Nemčiji, iz svoje okupacijske co-
ne v Avstriji. Vsak izgnanec
sme vzeti s seboj prtljago v teži
35 funtov.

Odredba je ustvarila presene-
čenje in nov problem. Dasi je
avstrijska vlada za deportacijo
onih Nemcev, ki so prišli v Av-
strijo po združitvi v Nemčijo 13.
marca l. 1938, je je odredba
vzdržala.

Nemci bodo deportirani v
francosko okupacijsko cono. Do-
znava se, da ameriške in britske
vojaške avtoritete se ne strinja-
jo z rusko akcijo.
Sovjetska odredba razveljav-
lja tudi dogovor, da osebe, ki so
dobile avstrijsko državljanstvo
pred Hitlerjevo okupacijo Av-
strije, lahko ostanejo v deželi.

Predpiti proti inflaciji: Stavka konzumentov—ali vsakdo ne kupuje le najpotrebnejše stvari in
napihane cene se bodo znižale.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdravne drave (Ivan Chicago) in Kanada \$6.00
na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cincin
\$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.Subscription rates for the United States (except Chicago) and
Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign
countries \$8.00 per year.Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročnih
članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-58 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

Glasovi iz naših naselbin

DVOJE PISEM
IZ STARE DOMOVINEJohnston City, Ill. — Prejela
sem dve pisma, in sicer od
brata in sestre. Brat je bil med
prvo svetovno pri železnici na
Opčinah pri Trstu, ko pa so po
vojni Italijani zasedli Julijako
krajino, je prošil za premestitev
v Jugoslavijo. Naša družina je
doma iz Šent Petra na Krasu.
Drugo pismo pa je od sestre,
ki živi v Radovljici. Sestra o-
menja tudi drugo sestro Ivano,
ki živi v Reki. Njenega moža
so Nemci zastrupili, da je umrl
v nekaj urah.

Bratovo pismo se glasi:

"Draga sestra! Vem, da ste
radovedni, kaj se je zgodilo z
mojo družino, kaj delajo otroci
in kako živijo. Najstarejši Franc
je v službi na aerodromu v Pod-
gorici v Črni gori kot radio-go-
njometrist. Njegova žena in tri-
je otroci so tukaj in živimo sku-
paj jaz in Mici, ker v Mariboru
je težko za stanovanje, kajti
ena tretjina mesta je porušena
od bombardiranja. Moja hčerka
Danica je poročena in ima dva
otroka. Njen mož je upravitelj
tukajšnje ljudske šole. On je
bil partizan in ima fin kapeta-
na. Ciril je v službi v Sv. Petru
kot elektrorevizor. On je še sam-
ski. Ivo, najmlajši sin, je tudi
oženjen in ima dva otroka. On
je učitelj oz. upravitelj šole pri
Sv. Tomažu pri Ormožu. Nje-
gova žena je tudi učiteljica in
je doma blizu Ljubljane. Z
Ivom se prav dobro razumeva.Oprostite mi, drage sestre, da
se nisem takoj v začetku pisma
zahvalil za poslani denar. Kaj
hočete, sem že star in nimam
več tako gibčnih misli kakor jih
ima mladina.Sedaj pa o meni in moji ženi.
Mridva sva bila l. 1941 izseljena
in opana od Svabov. Odgnali
so nas brez vsega prav na isti
dan, ko je Danica rodila hčerko
Sonjo, tako da sva morala vzeti
s seboj tudi njenega 4-letnega
sločka. Mesec dni, potneje so
tudi njo izselili z otrokom in je
prišla k nam, dočim je bil njen
mož v neznaki ujetništva kot
jugoslovanski oficir, pozneje pa
ga izpustili, ker je rekel, da
ima družino na Hrvaškem. Po
prihodu v Brčko so ga takoj mo-
bilizirali v hrvaško vojsko, to-
da po nekaj mesecih je odšel
cel bataljon na partizansko
stran in se boril tri leta proti
fašistom po bosanskih šumih,
mi pa smo se morali skrivati,
kajti če bi ustaši to izvedeli, bi
na vse pobili. Potikali smo se
po Bosni štiri leta in trepetali
za svoja življenja.Zadnji dve leti sem bil v služ-
bi kot upravitelj nekega velepo-
sestva in prihranil sem si toliko,
da sem kupil pohištvo za
spalnico in kuhinjo, prav tako
posodo. Samo to nisva z Mici
dolgo rabila, kajti Svabi so iz-
vedeli l. 1945, da smo partizan-
ska družina in nas hoteli vse po-
biti, a mi smo pravočasno po-
begnili. Čez pol ure so že vdrli
v hišo in vse izropali. Da smo
si rešili, se imamo zahvaliti ne-
kemu muslimanskemu duhovni-
ku, kateri nas je pravočasno ob-
vestil, naj bežimo. Tako vidite,
drage sestre, švabski prašiči so
nas že vdrgli izropali.Ko je bilo konec vojne, sva se
zopet vrnila v Maribor. Mili-
la sva, da bova dobila kaj od na-
ših stvari nazaj, a je bomba
padla ravno na tisto hišo in vse
uničila. Tako smo šli čez Gol-
gato, a nič zato, preživeli smo
in izpolnile so se naše dolgo-
letne sanje in se združili z na-
šimi brati. Hudo pa mi je, ker
sta mi umrli oče in mati, ne da
bi vedel kdaj in jih nisem mo-
gel še enkrat pred smrtjo videti.Pri nas imamo živeč racioni-
ran, to se pravi, da je vse na
karte, razen cigaretov. Težko je
za sladkor, maslo in meso. Kru-
ha pa imamo zadosti, dasiravno
je na karte. Ni nič čudnega, da
ni masti in mesa, kajti Svabi so
vse izropali in odpeljali vso ži-
vino. Najhuje pa je za oble-
ko in čevlje. Tudi to je na kar-
te, a v zelo mali meri in drago.do izboljšanja odnosov med Ameriko in Rusijo, bomo tega tudi
mi veselili, ker bi to le vodilo do ustvaritve trajnega svetovnega
miru. Sploh je izboljšanje teh odnosov med Rusijo in zapadnim
svetom kardinalna potreba za svetovni mir.Glavno pa je, da imamo svobo-
do in nam ne vlada več kraj
in tista roparska klika, ki nas
je izemala v stari Jugoslaviji.
Danes vlada tu narod, delavec
in kmēt ter delavska inteligen-
ca. Čeprav nismo z vsem zalo-
ženi, smo vseeno zadovoljni.Vprašala si me, kje je sedaj
italijansko-jugoslovanska meja.
Primorska je razdeljena na dve
coni, to je cono A in cono B.
Cona A sega do Sežane, Ajdov-
ščine in Hrepolje-Kozina. V tej
coni (A) so Angleži in Ameri-
kanci, v coni B pa Jugoslavi-
ci. Meja cone B je pri Raketu, ta-
ko, ako hoče iti v cono B od
nas iz Maribora ali iz Ljublja-
ne, moraš imeti potni list, to pa
samo zato, da je onemogočeno
raznim lopovom, prehajati v
cono A.Pozabil sem omeniti, da je bil
tudi Ivo izseljen, kakor tudi nje-
gova žena, in sicer na otok Rab.
Tam je silno trpel in je prišel
nazaj sama kost in koža. Tudi
Franc, ki se je nahajal tisti
čas v Macedoniji, je bil izseljen
od Bolgarov in izgubil vse. Imel
pa je srečo, da je potem ostal
v Mariboru pri svojem tastu.
Zaključujem in vse skupaj poz-
dravljam! Vaš brat France."

Sestrino pismo pa se glasi:

"Draga moja sestra! Po toli-
kih letih sem prejela Tvoje pi-
smo, ki me je zelo razveselilo.
Med temi leti so minila štiri le-
ta polna strahu in groze. Izgu-
bili smo tudi naše starše, toda
kaj hočemo, danes tebi, jutri
meni.Jaz sem silno skrbela za uso-
do mojega prvega sina. Ko so
nas zasedli Nemci, so ga kmalu
odpeli v Begunje v kaznišni-
co. Tam je bilo strašno. Mu-
čili so ljudi na vse načine, ki
se jih ne bi mogel izmisliti sam
satan. Srečen je bil, kdaj je še
kdaj prišel ven. V sobah, v ka-
terih je bilo prostora za deset
oseb, je bilo stlačeno od 40 do
50 oseb, tako da so izmenoma
sedeli ali ležali. Pončali so jih
poklicali in jih odpeljali v ta-
ko zvane bunkerje in jih muči-
li. Mnogo so postrelili. Tonček
je dejal, da je bil nekaj stra-
šnega, vendar pa so šle nesrečne
žrtve s ponosom v smrt za svo-
jo domovino.Tudi Tonček je vsak dan ča-
kal na vrsto, da ga ustrelje.
Lahko si misliš, koliko sem tudi
jaz pretrpela, neprestano trepe-
tajoč in čakajoč, da mi sporoče
strašno novico. Ustrelili so tam
okrog 20,000 samih mladih ljudi.
Koliko solz nesrečnih mater,
žena in otrok vpije po maščeva-
nju! Res, srečen je bil tisti, ki
je prišel ven živ.Tončka so poslali v tabrišče
v Nemčijo. Odpeljali so ga na
veliko soboto. Nismo vedeli ne-
kam ne kaj bo z njim, kajti ve-
liko so jih odpeljali v Nemčijo
in jih postrelili ali pa zadržali
v plinskih celicah. Nekateri pa
so kar žive sežgali v posebnih
peceb. Tonček je bil šest mese-
cev zaprt, potem pa so ga po-
slali v Rusijo kot prostovoljca.
Bil je devet mesecev v prvih li-
nijah, nato pa ranjen. Poslali
so ga zopet v Nemčijo, kjer je
bil šest mesecev, nato pa je dobil
dopust, toda ni smel domov, am-
pak v Beljak, kjer pa je nave-
zal stike s partizani in pobegnil.Tudi pri partizanih je veliko
trpel. Dostikrat je bil tako la-
čen, da je neprestano videl pred
seboj kos kruha, ko pa je hotel
poseči po njem, ga ni bilo ni-
kjer, vendar pa je bil srečen, da
trpi za svoj narod. Za božič, ko
je bila velika ofenziva na Šta-
jerskem, je komaj odnesel živ-
ljenje. Prišel je v neko vas ves
raztrgan, ušiv in bolan, a v Ra-
dovljico ni mogel iti, ker je bilo
preveč nemškega vojskovanja. Ne-
ko dekle nas je obvestilo, kje se
nahaja in nesli smo mu jesti in
obleko. Povem ti, Leni, parti-
zani so prenašali nadčloveške
napore.Nepretrgano imam pred očmi
nekega lepega, mladega dekleta,
ko so ga peljali z drugimi 20
moškimi na morišče. Vedela je,
da je bila tisto njena zadnja pot.In tisti izrazi na obrazih nesre-
čnikov! Nisem šla gledat, ko so
jih streljali, drugi, ki so videli,
so pripovedovali, da so ležali
kosi pljuč po tleh, kajti postre-
lili so jih z dum-dum kroglja-
mi. Na dan vseh svetnikov pa
sem bila na pokopališču in vi-
dela neko nesrečno mater na
grubu njenih petih sinov, ki so
vsi padli pod streli nemških na-
cistov.Neke noči pa smo mislili, da
je tudi z nami pri kraju. Neko
dekle je pobegnilo pred pijanimi
gestapovci, ker pa so mislili, da
se je skrila v naši hiši, so udri-
li k nam, vse preobrili in prepe-
li mojega moža. Drugi dan, ko
sem bila sama doma, so zopet
prišli in vse preiskali. Ako bi
jo našli, nas ne bi bilo več med
živimi.Jugoslavija je imela ogromne
žrtve, zato bi jo morali zavez-
niki bolj upoštevati kot jo. Se-
daj pa zaključujem in bodite vse
prav lepo pozdravljeni. Vaša
sestra Franca."

Helen Compré.

ODGOVARJA ERITIKOM

Cleveland, O. — Napol komuni-
sti bodo zastoj volali v tem
dopisni napade na Rusijo ali kaj
podobnega. Namen imam pove-
dati, da se ne bojim niti naših
velikih "bossov." Naj najprvo
omenim gotove zadeve, ki so
prišle na dnevni red in je do-
bro, da se razčisti.Sedaj je sezona preslice. Gle-
de te sem prejel veliko pismo,
kakor da bi bil doktor Collins
iz New Yorka. Kdor hoče to
rastlino, si naj jo sedaj nabere,
ker je je dovolj. Nekaj žensk
mi je pisalo, da jim je pomaga-
la. Torej pomagajte si sami, kar
bo v vaš dobrobit.Kakor vsak večer, tako sem
tudi danes zvečer prečital dvo-
je slovenskih in dvoje angleških
časopisov. Najprvo se bom do-
taknil človeka, ki ne ve kaj pi-
še. Škoda je zanj, ker se sma-
tra, da ga je razsvetlil sam sve-
ti duh. Njegovo pisanje kaže,
da ima slab spomin in mu mož-
gani ne funkcionirajo kot bi mu
morali. Bog mu odpusti, ker ne
ve kaj dela. Njemu nisem do
sedaj še nič žalega storil in ne
komu drugemu, zato ne vem, če-
mu se obrega v nekaj, o čemer
nima nobenega pojma.Prvega januarja je minilo 40
let, odkar sem prišel v Clevel-
land in tedaj je že vozila po-
ulična po St. Clair ave., torej ni
bilo o konjih ne duha ne sluha.
Tukaj tudi ni 48. ulice, ampak
41, 43, 47 in 49. Kadar nek-
do piše, da je bil ta ali oni nje-
gov prijatelj, čemu se boji, če
nekdo drugi za njim ponovi nje-
gove besede? Kaj je bilo v Vir-
giniji, Minn., smo čitali v časo-
pisu in videli sliko.Konji so tudi vozili poulično
železnico v Zagrebu in celo na
južni strani v Pittsburghu za
tiste, ki so se hoteli voziti. Ne-
tudi meni niso pisali pismo v
staro domovino, naj priidem na
St. Clair ave. in dobim delo na
poulični. Predno sem prišel tu
delati, sem prevozil kontinent
Združenih držav. Eno popoldne
sem bil tudi v Minnesoti, tako
da ne bom prvič tam, če bom.Kar se tiče poročila o okraju
St. Louis, Minn., ga nisem dobil
v kakšni brošuri, ki jih imajo
na postaji, kajti prebivalstvo v
brošurah ni označeno, prav takone okraj ali pa slovenske nase-
bine. Kar sem jaz označil za
brošuro, je le "The Highway
Traveler," iz katerega sem po-
bral le nekaj podatkov. Pred
sabo sem imel druga navodila in
informacije, iz katerih sem po-
snel, kar sem zapisal.Jaz sem dobil delo v Chica-
gu, ker sem vprašal zanj, prav
tako sem dobil delo v Clevelan-
du, ker sem vprašal zanj. De-
lal sem tudi v raznih krajih v
državi Penni. Delo sem dobil
zato, ker sem vprašal zanj. Se-
daj še vedno delam in bom de-
lal, da bom lahko plačeval moj
assessment SNPJ in za naročino
Prosvete. Sicer pa ne vem če-
mu naj bi delali oni, ki lahko
žive brez dela. Neki rojak je
dejal oni dan, da bi morali spre-
jeti tak zakon, da se obesi vse
one, ki delajo. Tega se nekate-
ri boje, zato rajši delajo.Če ne bi Cleveland, Pitts-
burgh, Gary in South Chicago
uvažali železno rudo iz okraja
St. Louis, jo ne bi vi kopali in
bili bi brez dela. Tako besedi-
lo je za velike otroke.Kdor misli, da imamo konven-
cije samo za stroške, naj se pri-
toži v Springfieldu, Ill., kajti oni
tam zahtevajo, da se vrši kon-
vencija vsaka štiri leta. Ta do-
pisnik je bil za to, da se ni vr-
šila konvencija pred letom dni
in tako si je članstvo prihranilo
denar. Kar pa se stroškov v
splošnosti tiče, so plačani z o-
brestmi, ki jih donša kapital,
in članstvo ne trpi radi tega.Sedaj pa nekaj besed o dogo-
dku na poulični. Walter J. Mc-
Carter, poslovodja poulične že-
leznice, je šel na postajališče na
Cedar ave. in East boulevard,
da pronajde, kako bi njegovi bu-
si hitreje vozili. Ko je dospel
tja voznik, je bil spredaj bus
natlačen, zadaj pa prazen. Mc-
Carter, ki je glavni poslovodja
in ima \$12,500 letne plače, je u-
kazal vozniku, naj odpre vrata
v sredini, da bodo šli notri še
drugi potniki, ki so čakali na
postajališču. Voznik pa mu je
odgovoril: "Go to hell! I've got
a big enough load." McCarter
je nato privlekel na dan znak
in se tako identificiral. Voznik
pa mu je odgovoril, da pomeni
njegov znak le, da le lahko vozi
zastoj, ne pa da bi mu dajal
ukaze kaj naj dela. Šele, ko je
prišel inspektor v uniformi, se
je voznik pokoril. Ampak po-
slovodja je sneedl, kar mu je
povedal voznik, kajti bil je v ci-
viltu in voznik ga ni poznal.Ko smo bili še pod družbo
Cleveland Railway, je nekoč
vstopil v poulično glavni poslo-
vodja mr. Emerson in dejal
sprevodniku: "Jaz sem mr. Em-
erson." Sprevodnik pa je odgo-
voril: "Allright, mr. Em-
erson, you just pay your fare!"
Poslovodja je voznino lepo pla-
čal. Sprevodnik je pozneje spra-
ševal, kdo je ta mr. Emerson,
dočim slednji ni povpraševal po
sprevodniku. Nekoč pa je bil na
poulični mr. Emerson, ko je šel
delat Frank Kalan, močan deč-
ko. Ker ni hotel plačati in ne
izkazati se kdo je, ga je Kalan
prijel za roko, da bosta šla ven.
Pustil ga je šele potem, ko je
pokazal svoj znak.John Stanley, pokojni pred-
sednik Cleveland Railway Co.,
je imel brata, kateri je rad pil.
Ta je nekoč kadil na poulični,
kar je prepovedano. Sprevod-
nik je šel k njemu in ga pozval
da se preneha kaditi. Stanley je
rekel: "Kaj ti je, če kadim? Če
ne, potem ne bom nič dobil."Prav danes sem čital članek
"Russia does painless job on
industrial reconversion." Delavci
zaslužijo več kot med vojno
niso izgubili niti en dan dela
plače radi tega. V tovarni, ko
so delali tanke, sedaj delajo
vorne železniške vozove. V to-
varni jih je delo v času vo-
jne 27,000 delavcev in jih se-
daj isto število. Kako so to de-
lagli? Tako, ker so imeli že
vnaprej planirano. V tem čla-
ku se glasi tudi sledeč stavek:
"The factories just kept on run-
ning and before they knew
they were reconverted."Kaj pa imamo pri nas? V celoti je
dni po vojni? V celoti je de-
nes še slabše kot je bilo med
vojno. To je, kar se tiče potre-
bin v splošnem.Zadnje tri mesece je časopis
veliko pisalo o Mihajlovici
ga pomnilo. Sedaj je v
dosti ne silimo o njem. I
der why? Frank Barbič.

Tržaški kompromis

V Parizu so se zunanji ministri končno pogodili, da Trsta ne
dobi ne Jugoslavija niti Italija, marveč postane s kosom sloven-
skega zaledja internacionalizirana državnica ali protektorat s statu-
som napol samostojne vlade. Ta vlada bo v končnem pomenu
besede odgovorna mednarodnemu tribunalu Združenih narodov.
Ta tribunal bo na podlagi končnega sporazuma med zunanjiimi
ministri imenoval zaščitni svet.To je v bistvu položaj tržaškega vprašanja, ko pišemo te vrstice.
Glavno vprašanje glede bodočnosti Trsta in Julijske Krajine
je rešeno. Vajni so sicer tudi detajli o statusu in administrativni
ter zakonodajni uredbi te nove tržaške državnice, toda pri tem de-
lu bo lažje priti do sporazuma kot je bilo pri vprašanju, komu
naj spada Trst.Če bi pri tem vprašanju imela besedo Pravica, bi med zavez-
niki sploh ne bilo prišlo do nikakega konflikta, marveč bi Trst
enostavno vrnil svojem naravnemu geografskemu, gospodarske-
mu in etniškemu zaledju v smislu jugoslovanskega načrta za avto-
nomno republiko. Ampak kljub vsem Byrnesovim (in Bevinov-
vim) deklaracijam o moralnih in političnih "načelih" in "princi-
pih", je v tem sporu Pravica imela zavezane oči in zvezane roke.Kot smo informirani (to ni noben "gossip"), je ameriško politiko
napram Trstu in Italiji narekovalo predvsem vprašanje — ita-
ljanskih glasov! Beli hiši in državnemu departmentu je šlo — in
gre — predvsem za to, da ne odbijeta okrog šest milijonov gla-
sov ameriških Italijanov. Sicer niso val ti glasovi demokratski,
večina pa v New Yorku, Chicagu in najbrže tudi po drugih "ma-
lih Italijah". Če bi bila ameriška politika toliko prijazna napram
Jugoslaviji v zadevi Trsta kolikor je napram Italiji, tedaj bi de-
mokratje izgubili te glasove. Vsaj tako so računali visoki demo-
kratski politiki, ki menijo, da bodo te glasove potrebovali pri pri-
hodnjih kongresnih, še bolj pa pri predsedniških volitvah čez
dve leti.Kljub tej "cheap" politiki pa je Byrnes zadnje čase v svojih go-
vorih postavil svojo antirusko in antialovansko politiko na visok
moralni pedestal in prikazoval ameriško zunanjo politiko kot naj-
čistejšo in najbolj nesebično! Verjemite ali ne, on je s to hipokri-
tično moralizacijo preslepil marsikatero Američana in kovača
javnega mnenja in na splošno žel veliko odobravanje. Vse to se-
veda vsled tega, ker se je ujemalo z veliko antisovjetsko in pro-
italijansko propagando. O italijanskih glasovih seveda ni v za-
devi Trsta nihče govoril, govorili so pa v Washingtonu v visokih
krogih, kjer določajo smernece zunanje politike!Seveda so bili še drugi faktorji, ki so Byrnesu narekovali poli-
tiko "trde pesti" napram Rusiji in njenim satelitom. Eden teh
faktorjev je Vatikan, ki ima več vpliva v Washingtonu kot je do-
bro za Ameriko in za svetovno politiko. Smernece obeh v Evropi
se čudežno zlivajo v harmonični mozaik antiruskih spletk in po-
tez. Predsednik nima zaman svojega poslanika v Vatikanu, kar
sigurno ni v skladu z duhom ameriške ustave kot so jo začrtali
njeni očete. Prav tako ni newyorški nadškof in sedaj kardinal
Spellman zaman hodil v Rim in Madrid in tudi papež ni zaman
imenoval kar celo verigo novih kardinalov in dal več teh politič-
nih šarž visokemu kleru v tej deželi.Potem so na državni departmēt in Belo hišo pritiskali in še
pritisakajo za trdo, nekompromisno politiko proti USSR in vsemu,
kar je v njeni senci, val rusofobi na levici, sredini in desnici. Teh
elementov je danes v deželi lepo število in marsikdo izmed teh
vojnih hujskačev bi z veseljem vrgel klobuk v zrak, ako bi pri-
šlo do preloma med obema deželama. Živimo pač v ponorelem
svetu, kjer je zdrav razum pritiskan ob steno in kamenovan.Vsi ti faktorji in elementi so odgovorni za ta boj, ki se je vršil
okrog tako zvanega tržaškega vprašanja. Seveda bodo ljudje okrog
A. D., ki so se pred leti navduševali za klerofašistično klanje današ-
njih socialistov in avstrijskega delavskega sploh in lomili kopja za
maziljenega španskega mesarja Franca, kar naprej trdili, da so
za izgubo Trsta in Gorice odgovorni slovenski — "komunisti" —
s Titom vred, ker so vodili v Trstu in drugod demonstracije in de-
lovali za priključitev vsega slovenskega in hrvaškega ozemlja k
Jugoslaviji. Tako modrovanje, v kolikor hoče biti resno, je seve-
da največja politična nalivnost; v resnici je bolj zlobnost.Ker sta Amerika in Anglija zavzeli tako proitalijansko stališče
v zadevi Trsta, vprašanje seveda ni moglo biti drugače rešeno kot
s kompromisom. Oni Slovenci, ki bodo ostali v tržaškem terito-
riju, po številu okrog 125,000, bodo imeli to zadoščenje, da
ne bodo več spadali pod Italijo. Imeli bodo enake pravice kot
Italijani in se lahko svobodno kulturno, gospodarsko in politično
razvijali. Te pravice jim bodo garantirane v statusu in od Zdru-
ženih narodov, ki bodo imeli poverjenstvo ali nadzorstvo nad
Tržaškim svobodnim teritorijem, kakor se bo oficijelno imenovala
ta državnica.Za Slovence je ta kompromis grenka pilula, toda čas bo zacelil
tudi te rane, in to posebno še, ako bo med Jugoslavijo in mlado
italijansko republiko ustvaril podlago za dobre odnose in mirno
sožitje. Upamo, da bo ta kompromis ustavil in napravil začetek
konca italijanskega fašizma, ki so posebno zadnje čase divjali po
Trstu in razbijali slovenske trgovine, urade, domove. Gotovi smo,
da bo tržaško razredno zavedno delavstvo, italijansko kot sloven-
sko, napravilo primereh obračun s fašisti, ko si ustanove svojo
vlado in ko se umakne zavezniško vojskstvo. Za italijanske faši-
ste in nacionaliste vseh baž je ta kompromis v resnici večji uda-
ree kot je za Slovence. Zna priti dan, ko se bo nova tržaška drža-
vnica iz svojih lastnih nagibov želela pridružiti Jugoslaviji kot
avtonomna republika. Ta ideja med tržaškim delavstvom gotovo
ne bo umrla.

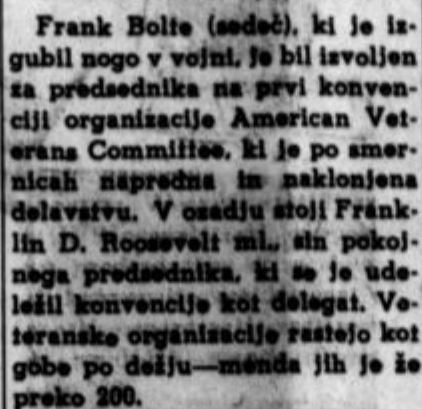
Končno še to: Ako bo ta rešitev tržaškega vprašanja privedla

Ameriška zdravnica dr. Eleanor Singer, v službi UNRRA, pre-
gleda in zdravi otroke v Sarajevu. Pomaga ji njena asistentka
bošnjačka Vjera Imbov. Vsi zdravniki, ki jih je UNRRA poslala
v Jugoslavijo, poročajo, da je zdravstveni problem največje vpra-
šanje mlade jugoslovanske republike, ki ga brez izdatne zunanje
pomoči nikakor ne bo mogla rešiti.

Spajanje manjših krajev v večje osnovne enote

Pomanjkanje mesa je v veliki meri posledica "enterprizerji" po mestih in Pravljo, da je meso marsikje odpravi OPA so se cene mesa mesnici podvojile in tudi klavne Mese se dovoli v hladilnicah

11/11/1994

WASHINGTON. — O N A —

Danes je pogled na to zemljo povsem drugačen, pravi poročilec. Vse je zeleno, vse obdelano, a UNRRA pošilja svoje tovorne avtomobile vsepovsod zalogami sladkorja, mleka, prašku in drugih živil. Pred letom dni so prenašali živila le okorni mali vozički ali pa so jih prenašali ljudje na hrbtu.

Spodnje Gorje.—V Spodnji

Spomladanska setev lepo napreduje, vso orno zemljo bom obdelali, da bo letos pridelala čim večji.—J. J.

Koncert
V petek 12 aprila je priredil pevski zbor Glasbene matice Mariboru svoj prvi vokalni koncert po osvoboditvi. Mešani moški zbor, skupaj blizu 80 pevcov, je zapel nekaj učinkovitih udarnih partizanskih pesmi naših lepih slovenskih narodnikov iz Makedonije, nadalje cel vrsto izbranih skladb od čitanske dobe pa vse do težkih glubokih in izredno močnih vokalnih del naših modernih skladateljev in Adamiča (Domovina).

Kadar pilote Prosveti ali

glavni ured SNPJ, ne porab
v naslovu napravili poštna
vilkice 23 za besedo "Chica
Na kuverci vselej zapliše: C
cago 23. III. To ho ojašlalo d
na čitalki pošti, nam pa
spedito dostavljanje pošte.

Od tedaj naprej je Amerika poskušala pripraviti filipinsko ljudstvo za samovlado. Kot prvi governor nove posesti je bil imenovan William Howard Taft, poznejši predsednik Združenih držav. Svojo upravno oblast je izvajal s pomočjo komisije, ki je bila imenovana v to svrhu. Prva postavodajna filipinska zbornica je bila vzpostavljena leta 1907 in leta 1916 je senat nadomestil upravno komisijo. Leta 1934 je vlada Zdr. države določila, da dobe Filipinci svoje ne-

Dobro žlico masla
eno veliko čebulo
dva funta teščajih pleč, kre-
zanih na kocke
dva krompirja
dva korenja
žlico moke
vode ali juhe po potrebi
žlico sesekljane peteršilja
tri lavorjeve liste
osmino žličice majarona
soli in popra po okusu
par drobtin muškatske dia-
ve
malo nastrgane limonove lu-
pine
sok ene limone

Razbeli maslo, zarumeni na
njem cebulo, oprali meso, da bo
enakomerno opečeno, a ne toliko
ko kolikor za golaž, potresi
moko in premešaj, dolji juhe
vode po tem, kakor imaš re-
ce, da gosto ali redko, posoli in po-
popraj, dodaj peteršilj, majaron-
muškato (nutmeg), limonovo lu-
pino in lavorje liste in pust-
da vre prav počasi pol ure. Po-
tem vrzi noter na male kocke
zrezano korenje in kadar je t-
že skoraj gotovo, še enako zri-
zan krompir. Preden daš na m-
zo, vlij limonin sok. Predp-
zadostuje za šest porcij.

No More "TRIAL and ERROR" Cooking...

**Modern električen štedilnik
odetroni vsa nemišljena dela!**

Ta je čisto navadno vrejen za pripraviti
perfektna jedila na avtomatičnem štedilni-
ku. Nobenih čudeznosti, vi pripravite vam
priljubljena jedila enako kot vselej . . . in
pustite, da vam modern električen štedilnik
dokaže kako lahko je kuhanje!

Vi si pravilno nastavite čas in temperaturno
kontrolno, ki vam jamči perfekten uspeh vsa-
ki krat. Nastava obratnika vam da pravilno
stopnjo gorkote, ki jo potrebujete . . . vaši
"keki" torte, pečenka in gulaži bodo brez-
dušno okusni.

Da, kuhanje na modernem električnem šte-
dilniku pomeni manj dela in gotovo boljši
uspeh. Oglejte nove električne štedilnike
pri vašem trgovcu ali pa v bližnji Edison
prodajalni. Vprašajte za prosto poslugi in
za prosto upostavitve.

2nd
A Month...

MRTVA SRCA

Povest
SPISAL DR. IVAN TAVČAR

(Nadaljevanje)

Mestne gospodične pa kupujejo znane verze in si na uho pripovedujejo, kar so čitali na belih listkih...

Knez je moral dospeti vsak trenutek v vas. Pred župnijo so ga hoteli pozdraviti najprej. V ta namen se je zbralo pred visokim vhom obilo duhovščine in druge gospode. Se celo Ernest Malec z Nižave je prišel ter se sladkal duhovnim prijateljem. Domači župnik, gospod Andrej Blagor, je hodil nemirno od enega do drugega. Skrbelo ga je in v strahu je živel.

"Kake volje bo danes? Bog ve, kake volje bo danes?" je povpraševal boječe.

"Ko sem bil zadnjič pri njem, se mi ni videl visok," odgovori mu župnik Reber ter lahko-dušno dostavi: "No, ali midva sva součena!"

Služboval je pri osamljeni cerkvi v pogorju, toda v veliko svojo zaslugi si je želel, da je bil součenec knezu in škofu.

"Leškovskega je menda dobro pretipal," se oglasi dekan Muhar iz Rovt, "ali ta nima nikdar svojih računov v redu! Tudi cerkvene posode, še celo krstni kamen in sveto olje ni bilo v spodobnem redu! Knez je bil menda silno razdražen!"

"Moj Bog, kake volje bo danes! Moj Bog!" ihti Blagor.

V tistem hipu priropeče po vaškem trgu star in težak voz ter obstoji pred družbo. V veliko njeno radost stopi z voza stari graščak iz Soteske, grof Anton Babo. Z njim pa je prišla tudi prekrasna hči, grofica Lina. Grof Anton je bil zastopnik starega plemenitaškega plemena, aristokrat, kakor jih ima malo, zelo malo zemlja slovenska. Da je bil veren služabnik cerkve, se ume samo ob sebi.

Z ošabnim pogledom premeri pričujoče, poda roko dekanu Muharju in se hladno prikloni domaćemu župniku. Potem pa se prične razgovarjati s starim kanonikom, ki je bil že prejšnji večer prišel iz mesta. Druga družba je spoštljivo umolknila.

"Kdaj je dospel Njega knežji milost?" vpraša zaspalo.

"Vsak trenutek!" odgovori kanonik in sreča se mu sveti na obrazu, da ima čast razgovarjati se s tako visokim gospodom.

Pri strani ob farovškem vrtu je sedel na plotu gospod Lavrencij Sodar. Potil se je in z modrim robcem neprestano oral po tolstem svojem obrazu. Tik njega je slonel sin, notar, ter se — posebno od tedaj, ko je prišla kontesa — očitno sramoval družbe neokretnega očeta, ki je venomer stokal, tožil o vročini in o dolgem času.

"Kaj vraga se je spomnil ta Malec, da me je posadil tu sem na solnčno vročino, da se pečem, kakor ovca na drogi!" se togoti stari.

"Ne preglasno, ata!" ga tolaži notar, "da vas kdo ne čuje!"

"E, naj me čuje ta ali oni! Čemu sem tu, bi rad vedel in — basta! Ali ta Malec se dela, kakor bi bil pamet in modrost zajemal z loparjem — mi pa smo sami bedaki! Le pridi, boš videl, da bo prav! To je bil odgovor, če sem hotel vedeti, čemu naj postavim telo svoje v Rakovec napredaj! Kaj mi hoče škof? Dolžan mu nisem nič, in on meni nič — in tedaj basta!"

S strahom se je oziral elegantni sin po odda-

ljeni družbi, če ni morda opazoval kdo smešno-prozaičnega prizora pri plotu. Ali ravno tedaj so se gospodje stiskali okrog grofa, ki je pripovedoval, kako čvrstega zdravlja je bil knez in škof, ko je zadnjič obedoval pri njem, in kako ljubeznivega vedenja. Vse je vestno poslušalo. To pa je onega na plotu razkačilo še bolj.

"In ali se je kdo kaj zmenil zame? Tu na solncu me puste, kakor pijan kmet starega svojega konja! Ko pa je prišel ta grof, ali nisi videl, kako se je vse sladkalo, kako se je vse uklanjalo kakor dračje v pišu? No, Lovre Sodar ni zadnji!"

In iz žepa je izvlekel debelo, umazano listnico ter udaril z njo po brunu v plotu, rekoč: "Ta je grof vseh grofov — in basta!"

"Pst! pst!" hiti mladi Sodar.

"Nekaj ima ta Malec," prične zopet stari, "nekaj ima, ali kaj? To že veš, da je povabil škofa na Nižavo, da bo prenočil pod njegovo streho! Čemu? Če sem hotel vedeti, je trobil vedno; počakaj! vse boš zvedel; videl boš, da bo prav! Sedaj pa čakam tu na vročini, kakor hlapec farovski, ki gre na vrt spat, gospodje so pa pri kosilu!"

Godrnja je spravil debelo, umazano listnico.

"Srečo pa ima ta Malec! To je resnica! Zadržuje čase je ril po tistih jamah ter hotel kopati rudo. A zakopal je zlato in pošteno, stari svoj denar, ki si ga je Vid Kosem prilaščeval v potu svojega gorjanskega obraza! Šlo je vse po vodi in sedaj je ta Ernest Malec, ki ga vidiš v oni gosposki družbi tam — berač, berač ti pravim!"

"Pst! pst!"

"Čemu pst! Kdor je berač, naj se ne dela, kakor bi spal na rumenih cekinih, ki jih je že davno vzel vrag — in basta! Pa šele ta sin, ta Viktor. Vedno se poja s konjem okrog in živi v veri, da je vsaj baron ali pa vitez. No, ali sedanje dni ste otroci vsi nič vredni, vsi, pravim!"

Notarju je čelo potno oroselo. Dobro je vedel, da se je govor nevarno zasukal.

"Vsi otroci ste malo prida," se jezi oče, "in do roditeljev nimate spoštovanja! Ne spoštovanja, ne ljubezni!"

"Tu vendar ni mesto, da tako kričite!" odgovori notar skoraj togotno. Zdelo se mu je, da se je grofica ozirala po njem.

A stari se ne da utolažiti:

"Pač res! Ne spoštovanja, ne ljubezni! Kdor nima otrok, je srečen na zemlji! Koliko sem zapravil zavoljo tebe denarja, težko pridobljenega denarja! In kaj si sedaj? Nič. Notar hoče biti, a še vedno segaš v moj žep. Tebe in tvoje notarstvo moram rediti sedaj! Če ti pa rečem najmanjšo besedico, se jezíš, kakor bi stari ljudje ničesar govorili ne smeli! Igrajš cele noči in laziš za ženakami kakor turški sultani. Živeti hočeš, kakor tista bleda smetana na Nižavi, tisti Viktor, ki mi želocec preobrača, če ga le vidim! To ti rečem, tako ne pojde dalje, in basta!"

Starec se je v resnici srdil. Na tolstem obrazu so se mu napele oči in srepo je gledal po sinu, ki je previdno molčal, da bi očeta še bolj ne razjaril. A ta je čutil potrebo, ohladiti svojo jezo. Ker ni imel pri roki prijatelja Malca, ki je vse to povzročil s čudnim svojim vedenjem (kakor je menil Lavrencij Sodar), je ohladil svoj srd nad sinom. (Dalje prihodnjič.)

Vrhnja plast

"Bom svoji tajnici: 'Mar ne vidiš, da nimam časa za sestanek s tistimi prokletimi ufffakimi zastopniki!'"

avtobus ustavi v vasi, pritekli k nam in sprejeli skoraj iztrgali časopise, ki jih je prinesel. Na bregu nad vasjo bleste beli napis zloženi iz kamnov: BRASH (začetnice naziva albanske mladinske organizacije), ENVER itd. Čim bolj smo se bližali Gjinokastru, tem več je bilo parol po zidovih: PROFTE ENVER HOXHA (Živio Enver Hodža), PROFTE TITO, PROFTE PARTIA KOMUNISTE itd.

Prefektura Gjinokaster je tvorila središče partizanskega gibanja. Vsi vidnejši vojaški in politični funkcionarji nove Albanije so iz teh krajev. Pa tudi najbolj prizadeto je okrožje: 450 vasi je popolnoma porušenih. Najbolj prizadeto je okraj Kurvelsh, kjer je porušenih 13 vasi. Pod ta okraj spada vas Kuce (Kučë), kjer je bila izvršena prva partizanska akcija: oktobra 1942 so partizani napadli karabinjersko postajo, ubili maršala in dva karabinjerja ter zajeli in razorožili 150 Albancev posadke. Italijani so vso vas popolnoma porušili. Vas sama je dala največji krvni davek za svobodo Albanije: od 330 družin je preko 100 padlih partizanov. Okraj Kurvelsh prednjači tudi danes pri obnovi: vse ljudstvo gradi cesto, da jim bodo avtomobili lahko pripeljali pomoč UNRRA.

Tudi ostali okraji so med vojno zelo trpeli. Tako sta okraj Zagoria in Pogoni popolnoma požgana in porušena. Do tal je porušeno tudi mestce Permeti, ki ima za zgodovino albanske osvobodilne borbe isti pomen kot pri nas Jajce. Tu se je 24. maja 1944 vršilo prvo zasedanje antifašističnega sveta narodne osvoboditve Albanije: 120 članovski začasni parlament, ki je izvolil svoje predsedstvo in imenoval provizorično vladu z Enver Hodžo na čelu ter prepovedal kralju Zogu vrnitev v domovino. Istočasno je bila tu ustanovljena prva albanska divizija. V Permetih so bili položeni temelji nove ljudske države, zato nosi novi albanski grb datum 24. V. 1944. Zasedanje v Permetih je imelo ogromen vojaški in politični pomen za nadaljnji razmah narodno osvobodilne borbe. Do takrat je zajelo masovno le južne predele Albanije. Tedaj pa je novoformirana divizija krenila na sever, ga politično aktivizirala, izvršila mobilizacijo in že jeseni istega leta je bil ustanovljen 1. korpus albanske narodno osvobodilne vojske.

Šlo je že na peto uro popoldne, ko smo začeli srečavati vedno več ljudi na cesti. Kmetje s tipičnim albanskim pokivalom, oblečeni v značilne plašče domače izdelave, nekateri v italijanske, drugi v angleške vojaške plašče. Nekateri peš, drugih na oslih, ali bolje rečeno oslihih, ker so ti albanski osli še manjši kot naši istrski, nosijo pa breme, ki če že ne težijo od njih samih, večje pa prav gotovo. Sploh so vse živali v Albaniji majhne: krave dosežajo komaj veličino

naših telet, tehta do 150 kg in dajejo komaj 200-300 l mleka letno. Tudi ovce so manjše od naših in imajo slabo volno. Znak zaostalosti gospodarstva, kar je posledica fevdalizma, ki šele po tej vojni izginja iz Albanije. Na vsakokratni sejem priženo kmetje ure in ure daleč v mesto bodisi živino, purane ali prinese primitivne izdelke, bome pridelke, zasedejo z njimi vse glavne ulice in tako ti čepi kmet ob svojih puranih ali žena ob siru, krompirju, čebuli po ves dan.

Narodno osvobodilna borba je ustvarila tudi albanskemu kmetu pogoje za boljše življenje. Fevdalci-begi, ki so izkoriščali kmetu dolga stoletja, so se tudi v tej borbi izkazali kot sovražniki ljudstva in se povezali z okupatorjem—Italijani, pozneje z Nemci. Do l. 1942, ko se je začela borba albanskega ljudstva za njegovo svobodo, je vladal v Albaniji fevdalen red, ki je bil po svoji brutalnosti še hujši od zapadnoevropskega fevdalizma v srednjem veku. Vse do l. 1942 je imel beg pravico vzeti za svojo naslado hčer svojega tlačana, če mu je ugajala.

V teku borbe so begi pobegnili večinoma v Italijo in prvič se je albanski kmet spoznal z besedo agrarna reforma. Prvič v zgodovini albanske dežele se vrši ta mesec (april) merjenje posestev, ki bodo razdeljena tistim, ki zemljo obdelujejo. Toda predolga je bila doba tlačanstva, preveč je albanski kmet zaostal, da bi v vsej globini dojel velike izpremembe, ki so se izvršile v njegovi domovini. Ni se še zavedel svoje moči, nima še občutka, da je sam gospodar svoje zemlje in svoje usode. Se vedno se boji, da se beg ne vrne, in ga ne kaznuje. Zato del albanskih kmetov, zlasti v krajih, kjer ni množično prodrla narodno osvobodilna borba, le počasi sprejema odredbe ljudske oblasti.

(Konec prihodnjič)

V Pragi so odprli razstavo "Borba jugoslovanskih narodov za svobodo"

Praga, 11. aprila. — Dopisnik Tanjuga poroča:

V Pragi so odprli pod pokroviteljstvom predsednika republike v washingtonski palači razstavo "Borba jugoslovanskih narodov za svobodo."

Otvoritvi je prisostvovalo veliko število uglednih osebnosti, med katerimi so bili ministri za prosveto Zdenek Nejedly, ministri za informacije Vaclav Kopecki, ministri za zunanje zadeve Jan Masaryk, predsednik narodne skupščine Jozef David in mnogi drugi gostje. Prisostvovala sta tudi jugoslovanski poslanik dr. Černej in jugoslovanski vojaški odposlanec Miladin Ivanović.

Potem ko je odpel pevski zbor praških učiteljev češkoslovaško in jugoslovansko himno, je otvoril razstavo minister Nejedly s kratkim govorom, v katerem je poudaril ljubezen češkoslovaškega ljudstva do narodov bratske Jugoslavije in občudovanje njihove junaške borbe.

Minister za informacije Kopecki je omenil ogromno zanimanje, ki je vladalo po vsem svetu za junaško borbo jugoslovanskih narodov. Jugoslovanski narodi se niso bali borbe, katero so sprejeli z vero v zmago. Pod vodstvom genialnega maršala Tita so korakale partizanske enote od zmage do zmage, dokler niso dokončno obračunale z okupatorji in izdajalcema Mihajlovičem in Pavelićem. Ob koncu govora je poudaril, da so si jugoslovanski narodi s svojo borbo proti fašizmu priborili pravico do Trsta in Julijske krajine.

Po govoru jugoslovanskega poslanika dr. Černeja so si gostje ogledali razstavo. Razstavljene so zastave, zemljevidi, časo-

Razni mali oglasi

PORTERS
DISHWASHERS

Good salary - Steady jobs

Apply

CINDERELLA SUPER MART
5610 Madison - Man 1133

GIRLS & WOMEN

New wage rates now in effect

78c per hour

Minimum starting pay with automatic increases

No experience necessary

PUNCH PRESS OPERATORS

start at 91c per hour

With automatic increases and opportunity for higher piece work earnings

Day and afternoon shifts

APPLY NOW FOR STEADY WORK

CHICAGO RAWHIDE

MFG. CO.

1301 N. Elston Avenue

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklopu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$2.50 na leto naročnina. Ker pa člani še plačajo pri sestemanju \$1.50 tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, ne da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina, gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili—Vselej kakor hitro kateri člen družine preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako sklenil naročnina na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storijo, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnina.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrž. države in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolice je:
1 tednik in 4.90	1 tednik in 1.50
2 tednika in 3.90	2 tednika in 1.50
3 tednike in 2.40	3 tednike in 1.50
4 tednike in 1.20	4 tednike in 1.50
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je:	\$2.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenja članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Gjinokaster

Pismo iz Albanije

Drago Košmrlj

Gjinokaster, marec 1946.

Gjinokaster (izg. Džinokaster, ljudstvo ga naziva Gjinokaster, grško Arginokastro, kar bi se reklo po slovensko: Srebrni grad). Ime je mesto dobilo po gradu nad mestom, ki so ga začeli zidati Benečani, dovršil in povečal ga je Ali paša Tepelena.

Grad je deloma še danes v dobrem stanju. V grško-italijanski vojni so ga italijanski topovi precej poškodovali. Pogled nanj nudi sliko veličastne trdnjave, dolge več sto metrov z debelim kamenitim obzidjem. Gjinokaster je največje mesto južne Albanije (okoli 10,000 prebivalcev), s sedež prefektura (okrožja), rojstni kraj voditelja albanske narodno osvobodilnega gibanja Enver Hodže. (Njegovo hišo so Nemci zažgali in porušili.)

Ko so nas v Tirani razporedili v posameznih mestih, so se mi nekako obzirno opravičevali, češ, da mi bo v Gjinokastru malce neugodno glede stanovanja in življenja sploh, toda, da je ljudstvo izborna, da je Gjinokaster center narodno osvobodilnega gibanja in da je tamkajšnja gimnazija takorekó edina prava "partizanska" gimnazija. Kmalu sem spoznal, da so me

prav dobro informirali o prvem in drugem.

Zvezo med Tirano in Gjinokastrom vzdržuje avtobus vsake tri dni. Razdalja znaša 200 km. Potovanje z avtobusom ni tako enostavno kot pri nas. Najprej se moraš prijaviti za vožnjo vsaj dan ali dva prej v direkciji avtobusnega podjetja, ki je obenem direkcija vsega prometa v Albaniji. Železnice ni. Avtobusne zveze so samo s Korčo, Elbasanom, Skadrom, Dračem, Valono in Gjinokastrom. Ob prijavi te legitimirajo, vzamejo točne podatke: od imena očeta in matere do tvojega poklica in bivališča. Potem dobiš vozovnico, ki je kolkovana in numerirana. Prednji sedeži v avtobusu so namreč dražji od zadnjih. Stojišče ni. Sprevoznik vzame s seboj spisek s točnimi podatki vseh potnikov, ki ga potem na vsakem bloku pokaže službojučemu stražarju.

Ob sedmi uri zjutraj je avtobus krenil iz Tirane. Kmalu so ostale za nami mestne hiše in peljali smo se po še precej dobri cesti mimo letališča, kjer se nam je nudila zelo simbolična slika. Letališče je skoraj popolnoma razbito. Po polju leže več ali manj razbiti trupi letal, velikih in malih. Na vseh pa so še jasno vidni znaki držav, katerim so pripadala: nemški križ in fašistični emblem. Zelo karakteristična slika nekdanje moči in propada fašizma. Sredi ae-

rodroma pa takoj opaziš blesteče novo potniško letalo in na njem veliko rdečo zvezdo. So vjetako letalo vzdržuje zvezo med Moskvo in Tirano.

Potniki v avtobusu so vsi Albanci, neki trgovci z ženo, mati z otrokom in še nekaj potnikov, ki bi jih po videzu sodil za trgovce ali večje posestnike. Pri oknu je sedela starejša žena, oblečena v črno, po rodu Grkinja iz Gjinokastra. Sofer je bil Italijan, gotovo eden izmed najboljših soferjev, kar je pokazal med vožnjo. Cesta je vodila do Drača nekaj časa ob morju, potem pa zavila v notranjost po precej ozki dolini do mesta Berat. Staro mesto, tipično balkansko, sezidano v bregu, le ob cesti je nekaj modernih stavb. Od Beratova do Gjinokastra pa vodi pravcava gorska cesta, speljana v neštetihih serpentinah in ostrih zavojih preko planin. Bilo je oblačno in po grebenih je snežilo. Tu je pokazal sofer svojo sposobnost, ko je vodil avtobus spretno po ozki kameniti cesti, po ostrih ovinkih nad prepadi in preko ozkih zaslinih mostov. Pokrajina je pusta, kamenita, gorska. Po grebenih so ozke soteske s hudourniki.

Po dolgi vožnji smo prispeli do male vasi, ki je vsa porušena. Sledovi borb in okupatorjevega uničevanja. Prebivalci so si zgradili med razvalinami zašitna stanovanja. Izenadilo me je, ko so vaščani takoj, ko se je